

Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Соціальні трансформації у кризовий період». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 167 – 171.

УДК 001+101+159.9+37+316+801

Тернієвська Є.Й.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВНУТРІШНЬОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ПРЕСІ

Актуальність дослідження. Як відомо, лексика є найбільш мінливою стороною мови. Вона являє собою найменший ступінь абстракцій у мові, оскільки слово може запозичуватися, утворюватися заново або з наявних у мові елементів. При цьому лексична система мови засобів масової інформації — найдинамічніша система сучасної літературної мови, адже однією з основних функцій ЗМІ є інформативність, новизна. У той же час багато філологів (О.М. Трубачов, Н.А. Ревенська, А.А. Регіна та інші) відзначають, що газети бувають зайвими іноземними словами, дорікають мас-медіа в надмірному захопленні запозиченнями з інших мов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У нових історичних умовах виникає питання про те, в яких межах припустиме використання іншомовної лексики. Так, А.А. Брагіна, О.С. Мжельська, Г.Н. Скляревська, Е.І. Степанова, М.І. Фоміна та інші зазначають, що запозичення іншомовної лексики є одним зі способів позначення нових реалій і понять, які виникають в умовах політичних, економічних і культурних зв'язків між народами.

Хоча в останні десятиліття багато побоювань у плані запозичень були спрямовані на англійську мову, вона не лише стала джерелом запозичень лексики для багатьох сучасних мов, а й сама мала чимало запозичень протягом історії свого розвитку. Цей процес не припиняється і зараз, тому особливої актуальності на сьогодні набуває питання запозичень в сучасній англійській мові, які найяскравіше можуть бути розглянуті на прикладі сучасної преси.

Мета дослідження — дослідити особливості вживання

внутрішньомовних запозичень в англomовній пресі останніх років (на прикладі газет «The New York Times», «Time», «New Statesman» та «Financial Times»).

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «запозичення» означає процес надходження і засвоєння іншомовних слів внаслідок різних соціальних причин — війни, торгівлі, подорожей, технічного співробітництва, культурних зв'язків тощо. Запозичуються, як правило, окремі слова; рідше це можуть бути словосполучення і навіть граматичні структури [1].

Запозичення можуть бути класифіковані за різними критеріями — відповідно до аспекту, який запозичується (фонетичні, семантичні, морфемні), за ступенем асиміляції (повністю асимільовані, частково асимільовані чи не асимільовані) або в залежності від мови, з якої слово було запозичене [1; 3].

Сучасна англійська мова пройшла тривалий шлях становлення. У той же час словниковий склад сучасної англійської мови продовжує інтенсивно поповнюватися за рахунок внутрішніх запозичень, пов'язаних з поліваріантністю і поліфункціональністю цієї мови, із взаємодією її національних варіантів, соціально-функціональних підсистем. Відтак, під внутрішніми запозиченнями нами розуміються міжваріантні запозичення, а також запозичення літературною мовою лексико-фразеологічних елементів соціальних діалектів, сленгу. Такі запозичення не тільки збагачують словниковий склад новими одиницями і лексико-семантичними варіантами, але й спричиняють формування в макросистемі англійської мови нових словотворчих елементів і моделей, зародження нових механізмів і засобів семантичного розвитку, сприяють здійсненню тенденції до демократизації сучасної літературної англійської мови [4].

Розвиток англійської мови значною мірою детермінується взаємодією двох основних варіантів — британського й американського. Важливими внутрішніми джерелами збагачення англійської мови є також соціальні діалекти (жаргони), які часто об'єднуються під поняттям «сленг».

Внутрішні запозиченням сучасної англійської мови є продуктивним шляхом збагачення словникового складу і зародження певних якісних змін у

способах та засобах поповнення лексико-фразеологічного фонду. На новітньому мовному матеріалі можна розглянути міжваріантні запозичення та результати взаємодії літературної мови з соціальними діалектами в умовах посилення дії тенденції до демократизації літературної англійської мови.

Наприклад, у другій половині 90-х років минулого сторіччя в американському варіанті широке розповсюдження одержало дієслово *car-jack* — «захоплювати автомобіль у присутності його власника» і його похідні *car-jacker*, *car-jacking*, *anti-car-jacker-law*. У новому сторіччі «автозахоплення» стають поширеним видом злочинів і у Великобританії:

«Carjacking is the new vehicle-related crime; car security systems are now so advanced that serious thieves need to seize the owners, along with their keys and security codes, if they are to have any prospect of success». (New Statesman, Apr.1, 2002). — «Захоплення автомобіля є новим злочином, пов'язаним із транспортними засобами, системи безпеки автомобіля в даний час настільки передові, що серйозні злодії повинні захопити власника, а також їх ключі і коди безпеки, якщо вони збираються мати якісь шанси на успіх».

Експансія американського варіанта англійської мови відчувається і в інших варіантах. Відомо, наприклад, що значна частина словникового складу канадського варіанта являє собою лексику і фразеологію, спільну з американським варіантом. Не випадково, що в лексикографічних посібниках останнього часу введено спеціальну позначку для таких одиниць, а саме — «північноамериканські» (*North American*). Прикладом запозичень-американізмів в австралійський варіант може слугувати слово *himbo* — «привабливий, але позбавлений інтелекту молодик». Воно було створено на базі слова *bimbo* — «молода красуня з низьким інтелектуальним рівнем» (запозиченого у свій час в усі національні варіанти англійської мови), яке, у свою чергу, пов'язано з італійським словом *bambino*:

«Undeniably charismatic, she can be distinguished from most of thrusting teens and vainglorious himbos by one easy test: she has opinions». (Sydney Morning Herald, Jan. 25, 2002). — «Безсумнівно харизматична, вона може відрізнитися

від більшості зустрічних підлітків і марнославних молодиків одним простим випробуванням: вона має точку зору.»

Зазначимо також, що на базі американізму *bimbo* в інших варіантах англійської мови були створені неологізми *to bimbo*, *bimbetude*, *bimbette*.

З іншого боку, у новому сторіччі відчувається і вплив «метропольного», британського варіанта на похідні варіанти, у першу чергу — на американський. Наприклад, слово *visitability* у значенні «умови для інвалідів (у певній споруді)» виникло у свій час у британському варіанті, а в новому столітті функціонує й в американському варіанті:

*«The three basic components of **visitability** are an entrance with no steps, ground-floor hallways and doorways wide enough for wheelchairs, and a groundfloor bathroom big enough for a wheelchair to enter and turn around».* (The New York Times, Febr. 7, 2002). — *«Трьома основними компонентами умов для інвалідів є вхід без сходинок, досить широкі для інвалідних колясок коридори і дверні отвори на першому поверсі, а також ванна кімната, достатньо велика для інвалідного візка, щоб заїхати і розвернутися на першому поверсі.»*

На даний час пишуть про те, що в умовах сучасного етапу науково-технічного прогресу, інформаційного «вибуху» тенденція конвергентного розвитку варіантів англійської мови, насамперед британського й американського, переважає над тенденцією їх дивергенції, що все більш стираються розбіжності, які виникли внаслідок диференційованої денотації, тобто коли ті ж самі поняття, предмети відбиваються різними одиницями в різних варіантах. Такі міркування, проте, не підкріплюються достатньою мірою достовірними даними. Деякі лінгвісти, навпаки, вважають, що розбіжності між двома варіантами останнім часом збільшуються. Наводиться, наприклад, той факт, що популярні книги для дітей британської письменниці Дж.К. Роулінг (серії «Гаррі Поттер») була необхідність перекладати «американською англійською мовою» у США.

Певною мірою орієнтація «на розмовність» стає характерною навіть для британської якісної преси. Про це свідчить, насамперед, уживання в ній

американського сленгу. Слово *boomer*, наприклад, запозичене з американського сленгу, вживається навіть у такій «високоякісній» британській газеті, як *Financial Times*: «*Today the boomers happen to be passing through their 40s and 50s*» (*Financial Times*, Sept. 6 -7, 2003).

Серед соціальних і соціально-етнічних діалектів, які активно поповнюють останнім часом макросистему англійської мови, необхідно, насамперед, відзначити «діалект афроамериканців». Значна кількість слів і словосполучень діалекту афроамериканців в останні десятиліття перейшло в загальну мову не тільки американського, але й інших варіантів, наприклад, такі одиниці, як *to bad-mouth, high-five, let it all hang out, bling-bling* [2, с. 187].

«*Sports prodigies are not doing it for the bling-bling or the glory*» (*The New York Times Magazine*, Sept. 21, 2003). — «*Спортивні таланти не роблять це для блиску або слави*».

Це слово стало настільки відомим, що вживається в «якісній пресі» без пояснень і вже включено в останні видання академічних словників [5, с. 9].

Із жаргону чорношкірих спортсменів-баскетболістів було запозичене дієслово *to slam dunk*. Якщо у цьому жаргоні воно мало значення «*відправити м'яч у кошик з великою силою*», то в розмовній літературній мові американського варіанту воно почало вживатися для номінації і характеристики поняття «*завдати сильного, нищівного удару*», причому надалі цей жаргонізм зазнав і функціонально-семантичної трансорієнтації і почав виконувати роль прикметника:

«*He believes there's no «slam-dunk» proof that any of the artificial sweeteners is clearly dangerous or perfectly safe*». (*Time*, Sept. 15, 2005). — «*Він вважає, що немає «нищівних» доказів того, що будь-який з штучних підсолоджувачів явно небезпечний або цілком безпечний*».

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі розвитку англійської мови дійсно зростає роль внутрішніх запозичень внаслідок взаємодії національних варіантів і стилістичних підсистем цієї мови з урахуванням помітної дії тенденції до демократизації англійської мови, до зближення її писемно-

літературної частини з усно-розмовним різновидом. Внутрішні запозичення не тільки кількісно збагачують словниковий склад, але й певним чином визначають і якісні зміни у процесах розвитку сучасної англійської мови шляхом словотвору та семантичної еволюції лексики.

Проте можемо констатувати відсутність єдиного наукового підходу до проблеми освоєння іншомовної лексики у засобах масової інформації, оскільки вживання іншомовних запозичень часом розглядається у відриві від функціонально-стильового закріплення мовних засобів, не враховується, що в одних випадках звертання до іншомовних слів стилістично не виправдане, а в інших — обов'язкове, тому що ці слова становлять невід'ємну частину лексики, закріпленої за певним стилем. Дослідження цієї проблеми може стати предметом подальших розвідок автора.

Література:

1. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка [Текст] = The English Word: учебник / И.В. Арнольд. – 2-е изд. – М.: Высшая школа, 1973. – 304 с.
2. Вінічук В.В. Ефективна робота з газетою та політичною лексикою: учебное пособие / В.В. Вінічук. – К. : Демід, 2002. – 64 с.
3. Дубенец Э. М. Лексикология современного английского языка: лекции и семинары [Text] = Modern English Lexicology: Theory and Practice: пособие для студ. гум. вузов / Э. М. Дубенец. – М.: Глосса-Пресс, 2002. – 192 с.
4. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови в 80-ті – 90-ті роки ХХ століття / Ю.А. Зацний. – К., 1999. – 409 с.
5. Tawa R. Oxford English Dictionary May Try On Some Bling-bling / R. Tawa // Austin American-Statesman. – 2003. – July 13. – P. 9.